

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Verslag over de regelluwe zone voor energie ‘Thor Park’

Thor Park in Genk fungeerde als een regelluwe zone en proeftuin voor innovatieve energieoplossingen. Het project kadert binnen de Vlaamse energietransitie en biedt ruimte voor experimenten met nieuwe technologieën, marktmodellen en samenwerkingsvormen.

De belangrijkste bevindingen uit het project zijn dat de samenwerking binnen de quadruple helix (bedrijven, kennisinstellingen, overheid en burgers) essentieel is gebleken voor het succes van het Open Thor Living Lab. Innovaties zoals energiedelen, thermische netwerken (CollecThor) en gelijkstroominfrastructuur (DC-netten) werden getest, met waardevolle inzichten in hun praktische en regelgevende haalbaarheid. Tot slot bleek ook dat beperkingen in het regelluwe kader (bv. slechts één formele afwijking toegestaan) de impact beperkten, maar toch een leeromgeving boden voor beleidsontwikkeling.

De voornaamste aanbevelingen zijn om experimenteerruimte wettelijk beter te verankeren en structurele ruimte te voorzien voor tijdelijke afwijkingen van regelgeving om innovatie te stimuleren. Men roept op om technologie-neutrale flexibiliteitsproducten te ontwikkelen en collectieve energie-initiatieven te ondersteunen. Er wordt aanbevolen om standaardisatie van nieuwe technologieën zoals DC-netten te versnellen, versnippering te vermijden in eigendomsstructuren en rolverdelingen bij collectieve infrastructuurprojecten en regelgeving tussen gewesten te harmoniseren om schaalvergroting en grensoverschrijdende samenwerking te faciliteren.

1. INLEIDING

De energietransitie vormt een cruciale hefboom voor een veerkrachtige en klimaatneutrale samenleving. In het licht van geopolitieke spanningen en de nood aan energieonafhankelijkheid, is de omschakeling naar hernieuwbare, lokaal opgewekte energie urgenter dan ooit. Thor Park in Genk speelt hierin een voortrekkersrol via het Open Thor Living Lab: een als regelluwe zone erkende grootschalige proeftuin waar innovatieve energieoplossingen worden getest in samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen, overheden en burgers.

De rechtsfiguur van de “regelluwe zone” is afkomstig uit Scandinavië en Nederland. In Nederland wordt met een “regelluwe zone” bedoeld een ander innovatief ruimtegebruik faciliteren door middel

van versoepeling van regels en procedures met het beoogd effect economische groei van de (regionale) economie te bevorderen. In de Vlaamse context is dit bedoeld als een proeftuin om te experimenteren met innovatieve technieken of praktijken, zonder te worden gehinderd door de van toepassing zijnde generieke regelgeving.

Via het decreet van 16 november 2018 werd een nieuwe titel XIV/1 ingevoerd in het Energiedecreet van 8 mei 2009 dat een sectoraal kader biedt voor het erkennen van regelluwe zones voor energie. Suppletief aan deze bepalingen zijn de bepalingen uit artikel III.119 tot en met III.121 van het Bestuursdecreet van 7 december 2018, die een generiek kader bieden voor regelluwe zones en dat ook op dit sectoraal kader van toepassing is in zoverre dat titel XIV/1 van het Energiedecreet van 8 mei 2009 er niet van afwijkt. Op 5 april 2019 werd het Besluit van de Vlaamse Regering goedgekeurd dat de voorwaarden en procedures vastlegt voor de erkenning van regelluwe zones voor energie. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 19 april 2019.

Een aanvraag tot erkenning als regelluwe zone werd oorspronkelijk ingediend door Stad Genk op 27 augustus 2019. Thor Park in Genk werd officieel erkend als regelluwe zone voor energie door de Vlaamse Regering op 7 februari 2020. Deze erkenning werd vervolgens bekrachtigd door het Vlaams Parlement op 13 mei 2020.

Deze erkenning bood de mogelijkheid om binnen een gecontroleerde omgeving tijdelijk af te wijken van bestaande regelgeving, met als doel nieuwe marktmodellen, technologieën en samenwerkingsvormen te verkennen. In deze context werden experimenten uitgevoerd rond onder meer energiedelen, thermische netwerken en gelijkstroominfrastructuur.

Deze mededeling geeft uitvoering aan artikel 10/1.4.1 van het Energiebesluit dat stelt dat de minister de Vlaamse Regering verslag uitbrengt over de stand van zaken van de erkende regelluwe zones voor energie. Het is een beknopte beschrijving van de eindrapportering op basis van de inzichten uit het project van de voorbije vijf jaar. De inzichten zijn gebaseerd op concrete ervaringen in het Open Thor Living Lab en worden ondersteund door een externe expert van de TU Delft. De volledige eindrapportering is te consulteren op de website¹ van de Vlaamse overheid.

2. KRITISCHE SUCCESFACTOREN

Tijdens de governance board van 30 november 2020 werden vier kritische succesfactoren voor het regelluwe Thor Park vastgelegd. Deze vormen de basis voor de evaluatie van het project:

1. **Regelgeving als hefboom of hinderpaal:** Het identificeren van regelgeving die innovatie belemmert, was cruciaal. Dankzij de regelluwe status kon tijdelijk worden afgeweken van het klassieke leveranciersmodel, wat experimenten met lokale energiedeling en nieuwe marktmodellen mogelijk maakte. Toch bleken de vrijheidsgraden beperkt, wat de impact op structurele doorbraken temperde.
2. **Marktintroductie van innovaties:** Hoewel de regelluwe ruimte beperkt bleef, werden binnen het bestaande kader wel innovaties getest. Zo ontstond bijvoorbeeld de spin-off Pleevi, die slimme laadoplossingen ontwikkelt. De regelluwe status fungeerde eerder als katalysator voor experimenten dan als directe springplank naar marktintroductie.
3. **Betrokkenheid van bedrijven:** Meer dan 50 bedrijven namen de afgelopen jaren deel aan innovatieprojecten op Thor Park, al dan niet binnen gesubsidieerde programma's. Hoewel geen van hen experimenteerde onder expliciete regelluwe uitzonderingen, toont dit de aantrekkingskracht van het Open Thor Living Lab als testomgeving.
4. **Repliceerbaarheid en schaalbaarheid:** Alle experimenten gebeurden binnen het geldende regelgevend kader, wat hun toepasbaarheid in andere contexten vergroot. Bovendien evolueert de regelgeving mee, zoals blijkt uit de recente versoepelingen rond energiedelen.

¹ https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1754039465/repositories-prd/2025_regelluw_rapport_y0ljpa.pdf

en erfgoedbescherming. Dit versterkt de potentie om succesvolle concepten elders te implementeren.

3. LEERLESSEN UIT DE REGELLUWE ZONE

De voorbije vijf jaar leverde het regelluwe kader op Thor Park inzichten op over de praktische haalbaarheid van innovatieve energieconcepten. Deze leerlessen zijn gegroepeerd rond drie thema's: marktorganisatiemodellen, infrastructuurinnovaties en algemene ervaringen met het regelluwe statuut.

A. NIEUWE MARKTORGANISATIEMODELLEN

De invoering van energiedelen en peer-to-peerverkoop in Vlaanderen creëerde nieuwe mogelijkheden, maar bracht ook complexe uitdagingen met zich mee. Zo botsen collectieve initiatieven zoals wijkbatterijen op dubbele netkosten, wat hun economische haalbaarheid ondermijnt. De huidige regelgeving met betrekking tot flexibiliteit op het laagspanningsnet is nog maar recent en de markt hiervoor moet nog aantrekken, wat de valorisatie van innovatieve diensten bemoeilijkt. Hoewel het regelgevend kader sociaal en ecologisch geïnspireerd is, blijkt in de praktijk dat bijkomende ondersteuning nodig is om brede participatie mogelijk te maken.

B. INFRASTRUCTUURINNOVATIES

Het thermisch netwerk CollecThor

Het vijfdegeneratie-warmtenet CollecThor werd gerealiseerd met steun van de Vlaamse overheid. De samenwerking tussen publieke en private actoren zoals Fluvius, IFTECH en EnergyVille was essentieel. Toch bleek de versnipperde eigendomsstructuur op de site een rem op de integrale uitrol. De regelluwe status bood ruimte voor experiment, maar de rol van netbeheerders bleef wettelijk beperkt. Dit toont aan dat ook binnen een regelluwe zone duidelijke rolverdelingen en juridische kaders cruciaal blijven.

DC-netten

Binnen projecten zoals BIDC en MultiDC werd ervaring opgedaan met gelijkstroominfrastructuur (LVDC). Deze technologie biedt potentieel voor efficiënte energieverdeling, zeker in combinatie met elektrische voertuigen en batterijopslag. De regelluwe context liet toe om innovatieve beveiligings- en sturingsmechanismen te testen. Toch blijft standaardisatie en integratie in AREI en internationale normen een noodzakelijke volgende stap.

C. ALGEMENE ERVARINGEN

De aanvraag en implementatie van de regelluwe zone was pionierswerk. In de praktijk bleek de experimenteertruimte beperkter dan de projectaanvragers hadden gehoopt, met slechts één formele afwijking op de leveringsvergunning. Toch bood het proces waardevolle inzichten in hoe regelgeving innovatie kan faciliteren of net belemmeren. De ervaringen tonen aan dat een regelluwe zone meer is dan een juridische uitzondering: het is een leeromgeving waarin samenwerking, flexibiliteit en beleidsinzicht samenkomen.

4. BELEIDSAANBEVELINGEN

Op basis van vijf jaar ervaring met het regelluwe kader op Thor Park, werden vier clusters van beleidsaanbevelingen geformuleerd door de projecteigenaars die relevant geacht worden voor de verdere uitbouw van innovatieve energie-ecosystemen in Vlaanderen. De Vlaamse Regering neemt hiervan kennis.

A. MARKTORGANISATIEMODELLEN

Creëer ruimte voor experimentele marktmodellen: Voorzie een wettelijk kader waarin tijdelijk kan worden afgeweken van bestaande marktrefels, zodat innovatieve concepten zoals energiedelen, wijkbatterijen en flexibiliteitsdiensten getest kunnen worden zonder financiële nadelen voor deelnemers.

Ontwikkel technologie-neutrale flexibiliteitsproducten: Laat zowel collectieve als individuele gebruikers participeren in markten voor netdiensten, met een correcte vergoeding voor hun bijdrage aan systeemstabiliteit.

Begeleid eindgebruikers beter: Voorzie duidelijke richtlijnen en tools om burgers en bedrijven te helpen bij de keuze tussen energiedelen, P2P-verkoop of deelname aan energiegemeenschappen.

B. THERMISCH NETWERK / COLLECTHOR

Stimuleer integrale aanpak: Ondersteun projecten die warmte-uitwisseling op gebouwniveau combineren met collectieve netten, en zorg voor een duidelijke rolverdeling tussen publieke en private actoren.

Vermijd versnippering: Werk aan juridische en organisatorische modellen die eigendomsstructuren vereenvoudigen en samenwerking tussen stakeholders bevorderen.

C. DC-NETTEN

Versnel standaardisatie: Versoepel de integratie van gelijkstroomtechnologieën in het AREI en ondersteun Belgische deelname aan internationale normalisatie.

Ondersteun testinfrastructuur: Investeer in fysieke testomgevingen zoals het Energieknooppunt Thor om DC-oplossingen voor publieke toepassingen te valideren.

D. ALGEMEEN REGELLUW KADER

Maak het regelluw statuut effectiever: Voorzie bredere vrijheidsgraden en snellere procedures voor het toekennen van regelluwe zones, met duidelijke evaluatiecriteria.

Veranker experimenteerruimte in regelgeving: Overweeg structurele verankering van experimenteerruimte in het Energiedecreet, zodat innovatie niet afhankelijk blijft van ad-hoc uitzonderingen.

Stimuleer samenwerking tussen gewesten: Harmoniseer regelgeving rond energiedelen en flexibiliteit om grensoverschrijdende projecten en nationale schaalvergroting mogelijk te maken.

De Vlaamse minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd,

Melissa DEPRAETERE